

RUHA 1

Resa sireswa oso konhi makura o limburure mapuro ogo naga kwama ko.

SIRESWA A

“Ntudi ngo tura mo mutjima gemanya”, yimo ana kuta kasimo kendi Simbungu. Simbungu kuna kutera mukadona ogo Wayera kasimo oku ta gazara nonkango daKarunga domoBibeli da tanta asi, ‘vanerago vaava ava linunupike, yeeyi meguru ngava ka va nenepeka’, nonkango edi kuna di uyunga oku ta kanderere momutjima gwendi. Vakadona oMaria naWayera kwa di funda Simbungu. Awo ngava mu zoro oku tava mu swaura yidwara yendi yokutavauka noruhepo rwendi. Mumati ogo Simbungu ga kere novakaume vendi vavali oHaiputa naKasongo, ava ngava mu pakere mbili mokudana kwawo nokombatero peke gwendi nomfewa, magadi noyihepwa peke.

Simbungu nga dimbire sure zendi poTondoro, nye simwe tupu ngasi mu pe sitangalimba sesi sokumuzora vakadona ava vavali va tundire pomapata gonongawo. Ezuva limwe apa va ka tunda kosikondovike owo vakadona, tava mono Simbungu age ana hingire keguru lyosiguru oku ta resa. Vakadona owo tava vareke kuzora oku tava mu swaura asi, ‘Tundako kosiguru oko dogoro mburukwewa zoge zi liheke konyima!’ Simbungu ta kankuka tava tara ta nyongama hena a twikire kuresa. Nye nampili ngoso Simbungu kapi ga resere hena nawa, morwa momutjima gwendi magazaro kuna kulirunga unene. Ta vhunguta asi, ‘Ntudi Karunga kutupu keguru, ano nsene kweli a kwafe nge vakadona ava ngava gwane mafingo nga ga va ronge asi kapisi kuzora munaruhepo. Simbungu ta zi mepondokwa lyawo, ta ka yi simwitira kovakwawo.

Haiputa naKasongo yipo va yi mwene asi yininke eyi yidona unene, yipo va tokwere ku ka gwana owo vakadona, va ka va nyokere umbondo owo. Kasongo kwa soma mo tupu asi: Mwa mu diva Karunga?’ Vakadona pena navenye tupu yina ku ka va lya yizora. Mumati ta twikire hena: Zoreni tupu, nye ngomu ka gwana mfeto zeni kweyi muna kuzora ogo mumati. Haiputa pena asi: ‘Diveni asi, nkenye siungwa ga unga Karunga mwene kwa si hara, nye diveni asi, Karunga nga mu limburura yipo ogo mumati muna kuhepeka nga ka gwane ehafo lyenene moomu ga yi mu tumbwidira Karunga’.

Kapi pwa pita kantando mukadona gumwe ta dogorokesa oguhwe. Ano melima lyoolyo harade zountambali tazi tundu po poTondoro, makura vamati owo tava dirukire koNkurenkuru va ka twikire nomalirongo gawo. Vamati owo va kondjere dogoro kaume kawo a kare nelizuvho lyewa dogoro nage ga mene elirongo lyendi.

Simbungu ya mu tompokere nawa dogoro ta ka mana sure zendi zoundokotora. Apa ga ka mana ngoso sure zoUndokotora yipo ga ya u ruganenene momukunda gwendi.

Simbungu ngesi ana yigara, ano ezuva limwe ta linyanganya po kanunu a ka nwe ko kafanta kokatenda mombaha zaRudolph. Apa ga ka bubuka mo, a tare mukadona ogo nga mu zoro kuna kuzereso motusaise. Simbungu tayi

ninkire mowina a ze mokasaise. 'Mbili tanko ni pitire ko,' yimo ana tameke Simbungu age ana dwara mbayikisa zendi zongwa ga ka simba koAmerika. Eyi ga kankuka ngoso mukadona ogu Wayera a tare Simbungu, nosindeyi-ndeyi somfewa tasi tjika.

Simbungu asi, 'Takamesa hewa no remana, yisinke eyi ono kukankama?' Wayera teete nomuga dina mu gwana unene. Kutunda opo Simbungu ta mbesitere hena nondya dendi nosikunwa sendi sovahona poopu. Ta lyaalya po tupu kanunu, makura ta hupîsahupisa po yikulya oyo kume nosikunwa oso. Mugendesi mbaha ta zigida Wayera a ya damune po yipako oyo. Wayera apa ga ka sika kokankotje ta damuna asi ngano a lye po yihupe oyo, tupu ga ya sikisa pepi nomurungu ezwi lyokomutjima nare lina mu gwana. Ta lipura nonkango edi va mu tanterere vakwawo zaSimbungu asi, 'ngo ka gwana mfeto zoge, ano age Simbungu nage ngava ka mu ninka a ka hafe. Hawe Wayera siyaha tasi mu gu tasi tauka, noyirugana ta zumbanesa poopu.

Limburura mapuro ogo gana kukwama ko. Pokulimburura to tjanga tupu nomora nondanda zelimbururo lyouhunga. Sih. **1.B**.

1. Yisinke ana tamba gwaKapango kaMukuve, nsene ta uyunga asi, ntudi ngo tura mo mutjima gemanya?
 - A Kuhamberera
 - B Kukanderera
 - C Kufinga
 - D Kutjilisa

(1)

2. Yilye ga uyungire nonkango odo: 'Tunda ko kosiguru oko dogoro mburukweva zoge zi liheke konyima'.
 - A Maria naHaiputa
 - B Maria naWayera
 - C Haiputa naKasongo
 - D Navenye

(1)

3. Malifanonkango gepondokwa
 - A Embo
 - B Epata
 - C uro
 - D Siliro

(1)

4. Wolye va kambekere ko kuwoko keparu lyaSimbungu?
 - A Maria naHaiputa
 - B Maria naWayera
 - C Navenye
 - D Haiputa naKasongo

(1)

5. Ezwi lyokomutjima kutanta asi...

- A Nondunge
- B Magazaro
- C Ruhepo
- D Nyanya

(1)

6. Ozo nzwi zaKarunga

- A Kukwama Karunga
- B Nyama zoNzwi
- C Kutupu mulimba
- D Munayineya

(1)

7. Hetakanesa muzaro guna kara moA-nogu gomo-B o gwane malimburo gouhunga. Diworoka kutjanga nomora nondanda zelimburo lyouhunga.

Ruha A	Ruha B
(a) Wayera	(i) Zoreni, nye ngomu gwana mfeto
(b) Simbungu	(ii) Vamati
(c) Kasongo	(iii) Vakadona
(d) Nkure-nkuru	(iv) Kwa ta wire siyaha
(e) Yigara	(v) Sikunwa sovahona
(f) Vhinyu	(vi) Mbaikisa zokoAmerika
	(vii) Kuweka yuma
	(viii) Kutereka mekuro

(6)

8. (a) Sitangalimba musinke nga kara naso Simbungu?

(2)

(b) Udonu musinke wa kara mokuzora vanaruhepo?

(2)

(c) Yirugana musinke ya tumbukira Ndokotora?

(2)

(d) Yikwasinke ya twaredesere ketjido lyaWayere?

(2)

[20]

RUHA 2

Resa nawa sireswa oso konhi makura o limburure mapuro ogo naga kwama ko.

SIRESWA B

Embo nalinye nomutaku delike domalirankali. Sinzi sovaguvi navenye kuna kulilisa kedina lyanakufa asi: 'Kupi natu ku zira Namutenya!. Namutenya mbeli zoZinyaKavero ogo nage nkare a livelipe, makura Sankendengere yiyo ga mu zorere, munwendi ta paruka ano age ta dogoroka. Eyi ga dogoroka ngoso ta sigi munona gosivike simwe tupu. Nkugo eyi za tjikira mondandakakuro nazinye, sinzi sovantu tava lipura asi, ogo nye munwendi oku na za kupi?

Eyi lya toka lyauvali masimbi ga tundakana Namutenya taga pongo pohungi nokulipa mayere asi ngapi omu naga rugana ogo mukeke ana sigi nakufa. Pepongo olyo pwa kere masimbi gavali oUvaya naNyakanyaka. Vagara owo vavali tava tokora asi, hawe oso sikeke si tureni mosikehe one mu si vahunyavhunya naso si ze nazinyaso. Uvaya nalyo tali pameke nonkango daNyakanyaka dokuzuguma mukeke. Eyi va hokwa kutokora ngoso tapa bubukire mukurwanakufa Simbwa zaMakayi. Mugara ogo ta tokora kugusa mukeke ogo. Ano apa da haraganene nomfa, muswamane Makayi namukadendi Mpande tava pitura mukeke ogo va gurumuke kosirongo, morwa nomfa edi kwa horokerere mowiza waMpuku.

Mukeke ogo kwa ya kulire nawa, makura yipo va mu rukire asi, yige Erago. Erago apa ga kulire a kare nonomvhura ntaziwe yipo ga tamekere kudimba sure poMueve. Nye simpe vagara vavali owo hambara va mu dipage age simpe mukeke tava wiza asi ngano va ya mu simbe a ka lise nongombe dawo. Makayi apa ga zuvha eraka lyawo, yipo ga handukire unene dogoro hambara va lidipage nonomukove. Kutunda opo apa va tengura vagara owo, muswamane ogo yipo ga tokwere kutuma Simpumba sendi kombongi zaRupara nositambo asi va ha mu gwana si valingi-lingi ava vavali.

Konyima zonomvhura dongandi Erago ta ya mana sitanda zendi zountazimwe, makura ta ka lirongera sure zourongi. Hawe sure zourongi kapi ga ka zi mene nomburu uye wina nare dina nongonona asi mumati ogo ga kotoka nawa tadi mu hagekesa di mu tume a ka vareke kuronga.

Erago ha ga varekera yirugana yendi kwato nampili kokutura mezuru kaaka. Erago eparu lina mu gwana, ana vareke rukwaru-kwaru. Pomuhowo ta kara nomukadi ogo ga retesere vanona vatano, ta mu zumbu. Muswamane Makayi ta hetekere ko kumuronga noku mu nyokera koyininke oyo yoyidona, nye age nombili si. Tupu lya toka nare ana ka reta ko hena gumwe membo, ta pindura hekurwendi a mu likide ngumweyi zendi gomupe, oku ta likanganga asi; 'Ame ni mudigu tamwa, tara nina ka reta ko hena etjaha limwe'.

Muswamane ta menyuna kanunu, ta lipuku komutwe, ta liuyungire momutjima gwendi asi; 'Ogu munona na rera patupu muntu'. Kapi pwa pita siruwo mukadi ta nyoka, ano Erago age ta ka kwara ko hena gumwe pesinya lyaSiyena. Ano ogo mukadi nani nye mutwe gwendi kapi a gu rugana nawa. Mukadi ogo kwa kere namugara gwendi mesinya. Pwarumwe nga zi a ka hondere nogo muunita

gwendi. Nkenye apa yiyo nga rugana dogoro mugara ta ya yi dimburura nage ta mu zumbu.

Mumati Erago ogu kwa lirundumwine asi yige Mbeyo ta ya hara ku ya nongonona asi eli eparu edona. Ano apa nava kara nomuswamane ta nongonona asi muswamane ana handuka. Hekurwendi nage yipo hena ga varekere kulivera emona lyendi ntani nokugazara asi, ngano ga sigire vena oUvaya naNyakanyaka va mu zugumine mekeru lyanakufa zina.

Erago ta gazara kuhafesa hekurwendi asi ngano a ka kware ko gumwe, makura a hingire nendi. Awe kapi pwa pita kantando nare ana gwana ko gumwe poKayeura. Edina lyendi yige Dwarekange, nani nye mukadi ogo ga kara nare nosihora sendi gomukwayita. Ezuva limwe yige Mbeyo ga hovere kuka sika komukadi. Ana mana kuliyengumuna, ta rekere mukadi asi, tanko nika li tumeko uhingiro. Apa ga ka mana, makura pokutengura konzugo ta mono mugara ana kumukwama, morwaromundema kapi ana kudimburura nawa. Erago ta kara nonsenyawoma. Apa ga ka hwilira monzugo makura ta vanda monkondwa zonzugo. Mbeyo ana ya dimburura asi ogu mukwayita. Mukwayita ta gusa ko ekaranyana lyendi, ta gusa uta wendi ta u zegeke monkondwa zonzugo, nani nye ogo mukwayita kuna kuzegeka kwaMbeyo. Mbeyo ta kankama oku age kuna kugazara asi ngapi na pwaga nouta owo. Ya mu tompokere ta pwaga nouta wendi...

9. (a) Singonona eparu lyaErago kutunda unona wendi dogoro papa ana kara ngesi. (6)
- (b) Tjanga ruhatjango omu nga mu ruganene Hekurwendi Makayi Erago? (6)
- (c) Mumati Erago nsigwe zomayayara, ngano nyove wa kere Hekurwa Erago ngano yisinke wa rugene ko keparu eli. (8)
10. Ono resa nawa-nawa sireswa oso nokuzuvha eyi va simwitira mo, twikira nye esanseko eli kutunda apa ga pwege mo erago nouta wendi monzugo. Nonkango di sike ko - 250. (20)